

Maastricht University *Leading in Learning!*

CAPHRI School for Public Health and Primary Care

Burgerkracht aanboren of voeden?
Onderzoek in een Maastrichtse proeftuin

M. Kribbe & K. Horstman
Health Ethics and Society;
Faculty of Health, Medicine and Life Sciences

Maastricht University *Leading in Learning!*

CAPHRI School for Public Health and Primary Care

Achtergrond

Gemeente in transitie wil beweging van *big government* naar *big society* (P. Blond 2010)

- Meer gebruik lokale mogelijkheden & burgerkracht in de buurt
- Meer beroep op informele netwerken voor zorg ondersteuning

Afdeling 2

Doelstelling

- Een eerste analyse geven van burgerkracht in de proeftuin buurten
 - (Geen focus op een specifiek domein)

Vraagstelling

- Hoe wordt burgerkracht gevormd of gehinderd in de drie transities?
- Wat zijn de denkstijlen van buurtbewoners, professionals en beleidsmakers over burgerkracht?
- Hoe verhouden de verschillende denkstijlen over burgerkracht, buurtkracht en verantwoordelijkheid zich tot elkaar?

Concept burgerkracht

'Invloed van burgers op kwaliteit van samenleving' (N. de Boer en J. vd Lans 2011)

→

Niet alleen een oproep aan burgers maar vooral een oproep aan het institutionele veld om meer ruimte te maken voor burgerkracht.

Dimensies van burgerschap

- Burgerschap achter de voordeur (relaties tussen burgers)
- Doe burgerschap (relaties burgers in publieke ruimte)
- Zelfredzaam burgerschap (relaties burgers-professionele instellingen)
- Kritisch burgerschap (relaties burger & lokale overheid)

 Maastricht University *Leading in Learning!*

CAPHRI School for Public Health and Primary Care

Methoden

Etnografisch veldwerk: oktober 2013-januari 2014

- Interviews N=27
buurtbewoners/ondernemers/vrijwilligers (N=19)
- Interviews professionals (N=8)
- Participerende observatie bij 22 gelegenheden:
 - Sociale wijkteam/ Wijkservicepunt/ wijkkracht/
buurthuis kamers/straat/ raadscommissie breed welzijn
- Gesprekken bij de gemeente/ en ontmoetingsplekken in buurten

Afdeling 7

 Maastricht University *Leading in Learning!*

CAPHRI School for Public Health and Primary Care

Ethische overwegingen

- Voorkomen van overbelasting buurt & wijkteam met projecten & onderzoekers.
- Daarom
 - Open opzet & participatieve aanpak
 - Afstemming met andere projecten

Afdeling 8

Maastricht University *Leading in Learning!*

CAPHRI School for Public Health and Primary Care

BEVIINDINGEN

Afdeling 9

Burgerschaps-dimensie	Type invloed burger	Hindernissen	Kwaliteit van samenleving/ kwaliteiten in het samenleven	Mogelijke relaties met andere dimensies
Burgerschap achter de voordeur (affectieve relaties tussen burgers)	Zorg en betrokkenheid Afhankelijk van sensitiviteit voor ongeschreven regels	Niet oprekbaar Gebrek aan buurt samenhang Prestatiecultuur Onveiligheid	Gemeenschapsgevoel & wederkerigheid	Ondersteunt zelfredzaam burgerschap
Doe burgers (relaties tussen burgers in (semi) publieke ruimte)	Invloed op omgangsvormen als Gastheer; Gastvrouw of Gast	Moelijke allianties tussen burgers/ gemeente en professionals	Ontmoeting; gastvrijheid; respect; verdraagzaamheid; burgerschap	Kan hindernissen andere vormen van burgerschap wegnemen & en nieuwe verbanden creëren
Zelfredzaam burgerschap (in relaties met professionele organisaties)	Professionals vragen wisselende typen invloed van burgers -Meer verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid -Meer invloed op zorg- of hulprelaties	Gevaar van eenzijdige nadruk op beperkingen of op krachten	Ontplooiing van krachten en erkenning van beperkingen	Kan beroep doen op doe-burgers of burgerschap achter de voordeur
Kritisch burgerschap (relaties burgers, lokale overheid en andere partijen in lokale democratie)	Meepraten over lokaal beleid	Conflicten/ sores Ervaring: meepraten zonder invloed	-Goede overlegstructuren -Maatschappelijke participatie wordt gestimuleerd maar niet afgedwongen	Kan bijdragen aan invulling andere burgerschaps-dimensies

 Maastricht University *Leading in Learning!*

CAPHRI School for Public Health and Primary Care

BURGERSCHAP ACHTER DE VOORDEUR

Afdeling 11

 Maastricht University *Leading in Learning!*

CAPHRI School for Public Health and Primary Care

Burgerschap achter de voordeur, 'Affectief burgerschap'

Volgens I.Verhoeven et. al. richt 'de nieuwe publieke moraal van affectief burgerschap zich op het 'intieme' lokale, in plaats van het afstandelijke nationale niveau, op 'affectieve' relaties tussen burgers onderling en niet op 'anonieme' bureaucratie van collectieve voorzieningen' (Verhoeven et al. 2013 p13)'

Afdeling 12

Affectief burgerschap: deel van vriendschap/ gedeelde geschiedenis

'...dat zij ook vaker voor die vrouw wel eens ook de tuin doet, [...]. Dus zij komt ook vaker bij die vrouw al gewoon zo. Zij zegt, het is eigenlijk een soort van moeder voor mij'. (veertiger Malpertuis)

'Ik bedoel we lopen elkaar niet plat. Dat is het gewoon maar als je elkaar nodig hebt, daar gaat ook altijd een Kerstkaartje heen en weer. Ik bedoel ja we wonen hier veertig jaar en die mensen die ken je al veertig jaar, natuurlijk he.' (echtpaar 70+ Caberg)

Ongeschreven regels van wederkerigheid

'Ja ik zeg, je doet het of je doet het niet, en ik hoef ook niks terug. Het is ook niet zo van weet je wat ik doe...

En als ik eens een keer iets nodig heb, dan, nee ik verwacht er niks voor terug.'

'Nee maar als we hulp nodig zouden hebben, dan krijgen we het ook.'

[..] 'Nou nee verwachten niks.'

'Maar het is er wel. Als we het nodig zouden hebben.'

'Als je bij haar, op het hoekje dan komt, die helpt me onherroepelijk.'

(echtpaar 70+ Caberg)

Balans achter de voordeur

'Zaterdags zat ze dan hier, maar ja dan had ik van alles beleefd en dat ging haar niks aan, dus dan zei ik gewoon: "liever niet". Ja, dat vond ze dan wel jammer. Zondags zat ze hier altijd, kop soep en boterham, en we hadden dan de sport op, want hij [echtgenoot] is bezeten van sport. En naderhand hoorden we dan dat ze die sport maar niks vond. Maar ja, moeten wij ons dan helemaal aanpassen. En als het onweerde dan zat ze hier, en dan moest alles dicht, en dan zat ik poeh, ... en ik deed alles voor dat mensje he.'

Hindernis affectief burgerschap: niet oprekbaar

'Nee wij doen het spontaan voor iemand die het echt nodig heeft. [...] Maar niet, nee niet georganiseerd' (echtpaar Caberg)

Over hulp aan mensen die ze minder goed kent:

'Ja nee, ik denk dat dat al weer moeilijker wordt, omdat je inderdaad toch, ja deze mensen ken je allemaal gewoon. Ik denk dat dat gemakkelijker is dan dat je inderdaad weer iemand van, dat dat alweer moeilijker wordt ja'. (Vrouw Malpertuis)

Hindernis: ontbreken buurtsamenhang

'Ik denk dat die betrokkenheid onder andersoortige Nederlanders [...] anders is. [...] Het is een beetje bij elkaar raapsel. En dat pakt zich veel minder.' (Man 50+ Caberg)

'Van alle twee naast ons eh, links en rechts, kreeg ik klachten.' [...] Vriendin: 'Ze gingen handtekening verzamelen [omdat ze willen] dat zij weg gaat, van de burens [...]' (Turkse vrouwen 30+ Caberg & Malpertuis)

'Nou de oudere generatie kun je altijd aankloppen. Wat hier langer wonen. De jongeren natuurlijk niet, die hebben zoiets poeh, wat moet ik daarmee. Maar die wat hier al langer wonen, dat is gewoon zo.' (Vrouw 60+ Malpertuis)

Hindernis: prestatiecultuur op gespannen voet met burens betrokkenheid

'Het is natuurlijk ook zo inderdaad bijvoorbeeld die mensen wat werken die zijn ook bezig met hun werk en ja daar, bijvoorbeeld iemand die aan zijn carrière is aan het bouwen of zo, of werken en die zou dan straks dat werk [zorg voor buurman] ook erbij moeten gaan doen. ..ja dat is iets wat heel erg verankerd is in onze cultuur dat je individueel eh zeg maar eh moet presteren en steeds beter wil worden en verder wil groeien en zo. En ja dat strijkt dan in tegen die cultuur [...] zeg maar dus' (twintiger Caberg)

Hindernis: onveiligheid in buurt

'Ja, die buurlui, ja dat hou je niet voor mogelijk, slaande ruzie, alles gooien van boven uit de raam, toestanden.[..] Daar komt de politie drie keer per week. [...] En dan moet je nagaan, hier valt dat reuze mee, dan ga je dat weggetje [...] langs, en je gaat daar de straten in, daar kun je het mee maken. Daar wonen er tientallen van zulke families' (60+ Malpertuis)

Straatgesprekken onveiligheid Caberg en Malpertuis:

- Bedreigingen/ uitputting/ tienermoeders
- Probleem snelle doorstroom van huurders
- Niet durven spreken over eigen buurt

Burgerkracht achter voordeuren

- Bevorderd door:
 - Gedeelde geschiedenissen
 - Gevoeligheid voor ongeschreven regels
- Hindernissen:
 - Niet oprekbaar als gedeelde geschiedenis ontbreekt
 - Gebrek samenhang buurt
 - Maatschappelijke prestatiedruk
 - Onveiligheid

Maastricht University *Leading in Learning!*

CAPHRI School for Public Health and Primary Care

DOE BURGERSCHAP

Afdeling 21

Maastricht University *Leading in Learning!*

CAPHRI School for Public Health and Primary Care

Doe Burgerschap, vooral gastvrij burgerschap

- 'Neighbor Power' Jim Diers (2004)
 - Publieke ruimte bijv. opknappen van park
 - 'Niet behoeften maar krachten centraal'

'De essentie van gastvrijheid ligt in het delen van een duidelijk begrensde ruimte en dat proces van delen kent ongeschreven regels.' (van Stokkom 2009)

Afdeling 22

Gastvrije zones met verschillende soorten fysieke begrenzing & sociaal beheer

- Buurtbrük (huiskamer)
- Huiskamer Wiemerink
- Bibliotheek
- Parkrangers
- Gedeelde ruimte in seniorenflat
- Muay Thai Sportschool
- Winkels
- Buurtservice (inlooppunt klussendienst wij2kracht)

Veilige ontmoetingsplaats

Veel ouderen vertellen dat ze jongeren mijden. In winkels is dat anders:

‘Dat heb ik wel gemerkt in de Plus dat heel vaak oude mensen, wat zeg maar nog maar alleen zijn, die komen dan met hun problemen naar je toe en dan gaan ze daar een heel verhaal over vertellen.’ (Jongen twintiger oud-medewerker Plus)

Bron burgerschap en verdraagzaamheid

'Want bijvoorbeeld ook hij wordt weggestuurd van de training maar nog wil hij naar binnen om gewoon erbij te zijn, en dat is zo met al die jongeren. [...] Ja hier binnen voelt die zich thuis. Zodra die weer buiten komt is hij weer, wordt hij, voelt hij zich weer die Marokkaan. En soms zegt die ook wel eens tegen mij 'ja jullie kaaskoppen', 'ja wat jij Marokkaan'. Weet je wel, mensen gaan er zo serieus op in dan, zo van wat zeg jij. Je moet er gewoon een beetje mee spelen, zo van het is anders, maar boeie.'" (Interview trainster Muay Thai)

Verbinding generaties

'Ja nou oorspronkelijk is het natuurlijk een ja om boeken te lenen, maar het is ook wel degelijk een ontmoetingsplaats. Je hebt gewoon de vaste klanten die komen alleen maar lezen, kranten lezen en met elkaar kletsen en zo, koffie drinken, thee drinken. En eh ja dan komt die weer eens erbij schuiven, er komen kinderen die eh thuis een beetje weg gestuurd worden, die komen hier boekjes lezen, gewoon op de vensterbank zitten, vragen of ze een kopje koffie mogen drinken dus ja het is echt wel, het is wel leuk.' (vrijwilligster bibliotheek)

Allianties burgers, gemeente en politie

Gemeenteambtenaar: 'En eh eenvoudige taken. He niet te moeilijk doen. Kijk een oogje in het zeil houden en dat ook nog tot bepaalde grenzen he, want dat is eigenlijk het moeilijkste punt. Als hier mensen eh een grote mond hebben en tot het agressieve toe, dan houdt voor hun hun taak op he, dan schakelen we over naar professionals.

[...]Maar om dat helemaal bij de mensen zelf te laten, dat is een slag te ver. [...]

Over drinkende jeugd waar de parkrangers de politie voor had laten komen. 'Heeft de politie nog iets met jullie afgesproken?'

Parkranger: Nee, wordt gewoon gedoogd in de buitenwijk, ja en dat antwoord krijg je [...] Nee we kunnen eigenlijk niks doen, tegen de drankgebruik.

Verbinding vrijwilligers en professionals

De gastvrouwen in de buurtbrök ontvangen iedereen hartelijk met een praatje en veel gelach. Als de buurtbrök volloopt zegt de gastvrouw: 'Zie je, we hebben het wel druk hier he, geen tijd heb ik. Maar je hebt genoeg mensen om mee te praten'

4 vrijwilligers leggen uit hoeveel tijd er in hun werk zit en dat dit onderschat wordt. Om een middag te draaien zijn ze vaak al drie dagen tevoren bezig met inkopen, aardappels schillen en ander voorwerk.

Coördinator Trajekt: 'ze vinden het leuk om hier mee te draaien, maar niet om die eindverantwoordelijkheid te krijgen dat het financieel rondkomt'

 Maastricht University *Leading in Learning!*

CAPHRI School for Public Health and Primary Care

Doe burgers: gastvrij burgerschap

- In semipublieke ruimte
- Vrijwilligers & ondernemers beheren gastvrije zones
- Gericht op ontmoeting/verbinding tussen verschillende burgers
 - Gastvrije orde biedt veiligheid
 - Oud en jong/diverse herkomst
 - Kracht van burgers hangt af van goede allianties met gemeente/professionals

Afdeling 29

 Maastricht University *Leading in Learning!*

CAPHRI School for Public Health and Primary Care

ZELFREDZAAM BURGERSCHAP. PROFESSIOENELE BENADERINGEN

Afdeling 30

 Maastricht University *Leading in Learning!*

CAPHRI School for Public Health and Primary Care

Professionele benaderingen burgerschap

Activerende interventie

'Activation can be seen as an intervention that aims at fostering individual responsibility for welfare. It is argued that the activation of citizens will prevent citizens from falling in the dependency trap.' (A. Schonewille 2013 in D. Banninc et al (eds))

Afdeling 31

 Maastricht University *Leading in Learning!*

CAPHRI School for Public Health and Primary Care

Professionele benaderingen burgerschap

Handelingsruimte creëren door presentie

Handelen (in handelingsfilosofie Hannah Arendt):

'Een eerste hoofdkenmerk van het handelen noemde Arendt de onvoorspelbare ongewisheid ervan. Als ander hoofdkenmerk wees ze op relaties stichten waarbinnen mensen zich aan elkaar openbaren als een 'wie'. [...] Omdat de uitkomsten niet te voorzien zijn komt 'handelen' mensen niet uit. Liever houden ze greep op wat er gebeurt en bannen uit wat er mis zou kunnen gaan, dat wil zeggen wat zij zelf niet kunnen voorzien.'

Presentie

'Door geduldig in iemands buurt te blijven openbaart zich vaak een onderliggend probleem.' (v. Heijst 2005)

Afdeling 32

 Maastricht University *Leading in Learning!*

CAPHRI School for Public Health and Primary Care

Presentie	Interventie
<ul style="list-style-type: none"> - Relatie staat centraal - Present blijven bij onoplosbare problemen - Professionals schuiven institutionele logica naar de achtergrond → - Meer ruimte voor sturing door burger in relatie - Vooral bij meervoudige problemen 	<ul style="list-style-type: none"> - Professionals (her-) definiëren probleem of vraag - Expertise wordt ingezet voor oplossing of aanpak - Afgebakende verrichting - Meetbare uitkomsten - Vooral (niet uitsluitend) enkelvoudige problemen - Niet bij onoplosbare problemen

Vgl. Van Heijst 2005; Horstman en Houtepen 2005; Buchanan 2006

Afdeling 33

 Maastricht University *Leading in Learning!*

CAPHRI School for Public Health and Primary Care

Balans zoeken in diverse professionele benaderingen van burgers

Voorbeelden WSP spreekuur (observaties)

- Cliënt 1, analfabeet krijgt hulp (*helpen*)
- Cliënt 2 krijgt instructie over invullen formulieren (*activerende interventie*: kan voortaan zelf)

Afdeling 34

Client 3

- Krijgt hulp, instructie en uitgebreide kennismaking met thee, want vermoeden van onderliggend probleem (*hulp, activerende interventie en presentie*)
- Clientadviseur: "ik besteedde extra tijd en aandacht aan haar, om een band te smeden waar ze later op terug kan komen als ze iets met haar andere problemen zou willen doen."
- → Hij brengt niet 'vraag achter vraag' of levensgebieden in kaart maar laat formuleren van hulpvraag aan burger over
- Voorbeeld van *activerende presentie*: ruimte geven voor handelen, actieve inbreng van burger in relatie met professional

Client 4

- Vera & Sjef kennen elkaar al jaren
- Sjef komt boos binnen vanwege problemen met uitkering & huur
- Vera laat hem bellen met sociale dienst maar neemt over om escalatie te voorkomen
- Gesprek gaat ook over agressieprobleem, werk zoeken & administratie

Helpende interventie en activerende presentie

Preventie of vraag vanuit burger

In het Sociale wijkteam wordt een vrouw besproken waarmee het contact moeilijk verloopt. Ze is bekend bij SWT en WSP en ze houdt dingen achter. Sandra is nu haar vaste contactpersoon. Sandra vertelt dat de kinderen in de opvang zitten en dat de vrouw van de voedselbank leeft. Mensen bij het WSP haken af omdat het contact moeilijk is.

Een SWT-collega vraagt: heeft ze huurachterstand?

Sandra: Ik laat het bij haar

Collega: ik maak me daar wel zorgen over. Je wil geen uithuisplaatsing

Sandra: ze kan elke donderdag bij mij langskomen. Zij is dan leidend als zij iets wil.

Grenzen zelfredzaamheid

Over terugverwijzen naar eigen sociale netwerk:

[...]de mensen met minder bagage die vinden ons, eh, en ja dat betekent dat alleen het stukje informatie en advies alleen, sec is gewoon niet voldoende he. [...Je] zou eigenlijk eens een keer in de wachtkamer erbij moeten gaan zitten hier. [...] Want ik denk dat je onderschat wat er binnen komt. Maar als je ziet wat hier af en toe binnen wandelt. [...] En [...] dit soort dingen terug verwijzen naar de eigen omgeving, eh, is eigenlijk eh [...] Nee. (Interview 2 professionals WSP)

Professionele benaderingen burgerkracht in de praktijk samengevat

- Ruwweg 2 benaderingen burgerkracht:
 - Meer invloed op relatie professional (terugdringen institutionele logica)
 - Meer zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid van burger
 - Professionals combineren en stemmen benaderingen & instrumenten af op situatie
 - Zwaartepunt verschuift in transities
- Voorbeeld verschuiving; ZRM nieuw instrument

Zelfredzaamheidsmatrix (ZRM) & Burgerkracht

- Professionals kunnen de matrix gebruiken om de zelfredzaamheid van cliënten op elf verschillende levensdomeinen te screenen (GGD Amsterdam. Lauriks et al 2013)

- Voor gebruik aan de keukentafel

Hoe verhoudt ZRM zich tot benaderingen van burgerkracht?

ZRM, een professioneel- en beleid instrument

Doelen beleidsmakers met ZRM:

- 'Burgerkracht aanboren'
- Claims op hulp of steun beperken
- Bezuinigen

Professionals over ZRM:

- 'Screenen op alle levensgebieden' (preventie)
- 'Kunnen aantonen wat je doet'
- 'Gemeenschappelijke taal' voor 'generalist'

→ *ZRM is versterking van nieuwe professionele & institutionele logica*

ZRM: Maatwerk en standaardisering

Tijdens de ZRM training rijst de vraag wat een goed moment zou zijn voor het invullen van de ZRM; als je maar één interview hebt, is dat wel weinig om op dat moment de ZRM in te vullen. Wanneer kan je het best een nulmeting doen? Je moet de klant toch wel iets beter kennen, veel van deze onderwerpen liggen wel wat gevoelig om direct uit te vragen.

Trainster: bij het opstellen van een zorgplan, of misschien al bij de aanmelding

A: maar in het eerste gesprek hoor je niet altijd of mensen veel contact hebben met justitie

(veldnotities SWT)

 Maastricht University *Leading in Learning!*

CAPHRI School for Public Health and Primary Care

<p>Presentie; thee & burgerkracht</p> <ul style="list-style-type: none"> • Creëren van <i>handelingsruimte</i> voor burger: ze hebben <u>invloed op relatie met professional</u> 	<p>Interventie; ZRM & burgerkracht</p> <ul style="list-style-type: none"> • Professionals brengen levensgebieden en <u>zelfredzaamheid</u> in kaart om '<i>burgerkracht aan te boren</i>' of waar nodig te helpen
---	--

In contacten met professionals wisselen twee typen burgerkracht elkaar af. Presentie, interventie, instrumenten en thee ondersteunen elkaar. *Voorwaarde voor evenwichtige benadering*: Professionele autonomie *Hindernis*; hoge verantwoordingsdruk en standaardisering → balans kan doorslaan naar 'interventionistische activering' & verwaarlozing van mensen die zich niet laten activeren

Afdeling 43

 Maastricht University *Leading in Learning!*

CAPHRI School for Public Health and Primary Care

Voorzichtig met eenzijdige nadruk op 'krachten'

'Burgerkracht yeah!'

Jim Diers roept in zijn lezing op tot een omkeer van een wijk die in kaart wordt gebracht vanuit problemen en behoeften, naar een benadering vanuit krachten. Uit de discussie, de imitaties achteraf van de Amerikaanse jubelkreet 'burgerkracht yeah!'; en de gesprekken blijkt dat het verhaal door professionals met een mengelmoes van enthousiasme, welwillende interesse en twijfel werd ontvangen. De lezing sluit aan bij de thema's die spelen, maar de vraag is of de geschetste mentaliteitsverandering haalbaar is en of de hoge verwachtingen recht doen aan de problemen en beperkingen in de proeftuin buurten. (memo veldnotities)

Afdeling 44

 Maastricht University *Leading in Learning!*

CAPHRI School for Public Health and Primary Care

KRITISCH BURGERSCHAP EN LOKALE DEMOCRATIE

Afdeling 45

 Maastricht University *Leading in Learning!*

CAPHRI School for Public Health and Primary Care

Kritisch burgerschap & democratie

'Burgers zijn verbonden door vormen van regering en zelfregulatie en door de organisatie van hun conflicten en verschillen.' (van Gunsteren 1998, p5 vertaling MK)

'Want ook bij ons, in Europa, draait democratie niet enkel om *le vote*, maar ook om *la voix*, niet enkel om het stemmen, maar ook om de stem van de burger tussen twee verkiezingsdagen in.' (van Reybrouck 2011)

Afdeling 46

Hindernis participatie in lokale democratie

'[...] mensen aarzelen om mee te doen met gemeenschap-organisatie omdat ze moe zijn van het bijwonen van bijeenkomsten die enkel tot meer bijeenkomsten leiden. Of het nu gaat om het plannen of discussies over zelfregulering, er zijn te veel mensen die moeite hebben om het verband te zien tussen hun burgerbetrokkenheid en kwaliteit van leven' (Jim Diers 2004 p 18-19 vertaling MK)

Gesprek over sociale domein wordt gevoed door ervaringen fysieke domein & herstructurering

'De kritieke punten in Malpertuis zijn bekend; de Widelanken en andere voorsloopse gebouwen. We hebben enkele kroonjuwelen, buurtbrök en opera zuid, en we hebben de bibliotheek kunnen behouden, maar dan houdt het ook op' (buurtraadvoorzitter op heidag Veldnotities)

In gesprek over burgerparticipatie:

'We hadden een gigantisch ambitieus [wijkontwikkel] plan hier op Caberg Malpertuis elf jaar geleden. Dat is iets teruggebracht in 2006, 2007. Ja en dan denk ik, voelen ze de fles nog half eh...!' (buurtraadvoorzitter)

Meepraten zonder invloed

'Het heeft elke keer een andere naam; herstructurering; proeftuin, weet ik het [...] En elke keer zijn ze geïnteresseerd in wat wij denken, komt er weer eentje met een enquête of is er een bijeenkomst waarin we wat mogen zeggen, maar wat doen ze ermee? Toen de Brusselsepoort kwam is eigenlijk besloten dat de winkels in Malpertuis zouden uitsterven. Ze weten precies wat hier het probleem is, maar elke keer doen ze weer een onderzoekje, want dan kunnen ze dat afvinken, ze hebben de mensen gevraagd'

Wie zijn 'ze'?

'De heilige drie-eenheid van woningbouwcoöperaties; gemeente en projectontwikkelaars. Die houden elkaar aan het werk.'
(vijftiger Malpertuis)

Afkalvende overlegstructuren

'Die mensen hadden zoveel sores hier overwegend, om dan die bindingen te leggen, he [...] de theorie dat ze] zichzelf versterken om uiteindelijk iets anders te doen voor de omgeving, daar twijfel ik over [...]

'We hebben eerder wel eens een avond georganiseerd maar het is moeilijk [...] er is ruzie in 3 gebieden. Alles wat was opgebouwd is naar de kloeten, en we krijgen het nauwelijks weer opgebouwd. Behalve 1 segment. Maar het is heel lastig
'...tien jaar geleden was er een geweldige participatie en [...] gelijkwaardigheid die inmiddels eigenlijk tot bij nul is gezakt [... door een] terugtrekkende gemeente in feite, een terugtrekkende woningcorporatie. [...]'
(buurtraadvoorzitter)

Lokale democratie: naast doeners ook voortrekkers nodig

Anderen kunnen niet altijd goed zien wat ze kunnen doen. [...] 'als je ze zegt doe jij dit', dan doen ze het wel.' (buurtraadvoorzitter)

opvolging:

[De voorzitter] is een hele goede, maar ze is de enige hier die ver boven anderen uitsteekt. Ze doet heel veel, maar ze is een uitstervend soort, het zal moeilijk zijn om iemand te vinden die het kan overnemen. Ik heb ooit even meegedaan, maar dat was niks.... (vijftiger Malpertuis)

Burgertips voor lokaal beleid: maak leven met minimum inkomen minder moeilijk

'[...]ik werk hier iedere dag, maar wij verdienen minder dan mensen, [met uitkering...] als je eenmaal werkt, zoveel moet je betalen. Belasting betalen en zo betalen voor de huur, [je] krijgt geen subsidie. [...] mensen [die] graag allemaal werken.' (Veertiger Caberg)

'Bij hondenopvoeding is het zo dat je goed gedrag beloont, met een koekje; maar dat werkt hier blijkbaar anders, je krijgt een trap na als je je best doet.' (Vijftiger Malpertuis)

Burgertips voor lokaal beleid: voorkom dat werkzoekenden dubbel worden gestraft

'Maar bijvoorbeeld de werklozen waar ik het over heb en zo, die voelen zich een beetje te kakken gezet, als ik het zo bot mag zeggen. Dan is het zo van 'ja ik ben heel hard mijn best aan het doen en ja ik wordt overall afgewezen. En dan zou ik niet participeren en zo. En dan wordt mijn uitkering ook nog weggepakt, en wat moet ik dan. [...] En ja in hoeverre ja dan denk ik van ja, in hoeverre ligt inderdaad die individuele verantwoordelijkheid bij hun of bij .. de verantwoordelijkheid van de staat of zo of van de gemeente' (Twintiger Caberg)

Burgertips voor lokaal beleid: Vrijwilligers kunnen veel, maar geen professioneel werk overnemen

'.. oudere mensen verzorgen vind ik niet dat je dat eigenlijk als vrijwilligerswerk kan zien. Ik vind [...daar] moet je echt toch wel professionele mensen voor hebben staan, dat is niet niks. [...] Kijk een tasje [...] koffie met zo'n persoon drinken of eens een blokje om, met zo iemand, dat [kan...] maar echt het verzorgingsaspect en het geestelijke aspect zal ik dan maar zeggen, nee dat moet je toch echt aan [professionals overlaten]' (vrouw Malpertuis)

Andere zorgen:

- Angst voor verlies van vangnet
- Voor sommigen is de drempel naar hulp nu al hoog, zij zullen tussen wal en schip vallen

Kritisch burgerschap en lokale democratie samengevat

- Ervaringen: meepraten zonder invloed
- Achteruitgang overlegstructuren
 - Gemeente en woningbouw op grotere afstand
 - Conflicten en sores hinderen overleg burgers
 - Meer doeners dan denkers
- Burgertips over lokale invulling participatiestaat
 - Aandacht moeilijkheden minimuminkomen
 - Voorkom dat werkzoekenden dubbel gestraft worden
 - Laat vrijwilligers geen professionele werk overnemen

DENKSTIJLEN BURGERKRACHT

Denkstijlen burgerkracht

- Burgerkracht
 - Invloed van Burgers op de kwaliteit van samenleving (N. de Boer en J. vd Lans 2011)
- Denkstijlen: impliciete ideeën over
 - Kwaliteit van samenleving
 - Typen invloed van burgers

Burgerschaps-dimensie	Type invloed burger	Hindernissen	Kwaliteit van samenleving/ kwaliteiten in het samenleven	Mogelijke relaties met andere dimensies
Burgerschap achter de voordeur (affectieve relaties tussen burgers)	Zorg en betrokkenheid Afhankelijk van sensitiviteit voor ongeschreven regels	Niet oprekbaar Gebrek aan buurt samenhang Prestatiecultuur Onveiligheid	Gemeenschapsgevoel & wederkerigheid	Ondersteunt zelfredzaam burgerschap
Doe burgers (relaties tussen burgers in (semi) publieke ruimte)	Invloed op omgangsvormen als Gastheer; Gastvrouw of Gast	Moelijke allianties tussen burgers/ gemeente en professionals	Ontmoeting; gastvrijheid; respect; verdraagzaamheid; burgerschap	Kan hindernissen andere vormen van burgerschap wegnemen & en nieuwe verbanden creëren
Zelfredzaam burgerschap (in relaties met professionele organisaties)	Professionals vragen wisselende typen invloed van burgers -Meer verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid -Meer invloed op zorg- of hulprelaties	Gevaar van eenzijdige nadruk op beperkingen of op krachten	Ontplooiing van krachten en erkenning van beperkingen	Kan beroep doen op doe-burgers of burgerschap achter de voordeur
Kritisch burgerschap (relaties burgers, lokale overheid en andere partijen in lokale democratie)	Meepraten over lokaal beleid	Conflicten/ sores Ervaring: meepraten zonder invloed	-Goede overlegstructuren -Maatschappelijke participatie wordt gestimuleerd maar niet afgedwongen	Kan bijdragen aan invulling andere burgerschaps-dimensies

 Maastricht University *Leading in Learning!*

CAPHRI School for Public Health and Primary Care

AANBEVELINGEN

Afdeling 59

 Maastricht University *Leading in Learning!*

CAPHRI School for Public Health and Primary Care

Aanbevelingen

- Burgerkracht in Ises-wijken niet aanboren maar voeden rekening houdend met sociale spanningen en onveiligheid
- Diverse vormen van gastvrij burgerschap ondersteunen, ook om sociale samenhang en burgerkracht achter voordeur te vergroten
- Strikt gebruik van de zelfredzaamheidsmatrix kan burgerkracht in hulprelaties inperken
- Participatie in lokale democratische processen alleen vragen als burgers echt invloed krijgen

Afdeling 60

Literatuur

- Blond, P., 'Red Tory. How Left and Right have Broken Britain and how We Can Fix it' Faber and Faber London, 2010
- Boer, N. de en J. v.d. Lans, 'Burgerkracht. De toekomst van het sociaal werk in Nederland' RMO rapport, Den Haag 2011
- Diers, J., 'Neighbor Power. Building Community the Seattle Way' Washington, 2004
- Gunsteren, H. van; 'A theory of citizenship. Organizing plurality' Colorado/Oxford Westview press, 1998
- Heijst, A. van, Menslievende zorg een ethische kijk op professionaliteit, Kampen, Klement 2005
- Lauriks, S., M.C.A. Buster, M.A.S. De Wit, S. van de Weerd, G. Tigchelaar, en T. Fassaert, Zelfredzaamheid-Matrix, GGD Amsterdam 2013
- Reybrouck, D. van, 'De democratie in ademnood: de gevaren van electoraal fundamentalisme' Universiteit Leiden, 2011 (Cleveringarede)
- Schonewille, A., 'Activated and Autonomous?' in Duco Bannink, Hans Bosselaar and Willem Trommel (eds), *Crafting local welfare landscapes* (pp9-23), Den Haag 2013
- Stokkom, B van, 'Te gast in (semi-)publieke ruimtes. Naar Conviviale stedelijke omgangsvormen' in *B&M*, vol.36 nr 3 2009
- Verhoeven, I. & E. Tonkens, 'Wat de overheid van burgers wil. De framing van de veranderende verzorgingsstaat in Nederland en Engeland'. In T. Kampen, I. Verhoeven & L. Verplanke (Eds.), *De affectieve burger. Hoe de overheid verleidt en verplicht tot zorgzaamheid* (pp. 25-40). Amsterdam, 2013